

РЕГИОНАЛЕН ИНСПЕКТОРАТ ПО ОБРАЗОВАНИЕТО – БУРГАС
ФОНДАЦИЯ ЕВРОПАРТНЬОРИ 2007

**ТЕРОРИЗМЪТ – ЗАПЛАХА ЗА
ЧОВЕШКАТА СИГУРНОСТ
МЕРКИ ЗА УЧИЛИЩАТА**

СОФИЯ, 2015 г.

Няколко думи от авторите и организаторите

Настоящата брошура е подготвена специално за нуждите на директори на училища и специалисти от образованието. Написахме я с грижа за българските деца, учители и други работници и специалисти, които отдават сили и знания за тяхното обучение, възпитание и житейски успех. И с желание да допринесем за подобряване на техните компетенции за справянето с най-голямото предизвикателство пред сигурността в момента: тероризма.

Брошурата цели да отговори на няколко въпроса, които, за жалост, изглеждат особено важни в светлината на последните събития в няколко европейски столици: Защо терористичната заплаха придоби такова голямо значение за Европа именно сега? Какво води до радикализация на младите хора и участието им в терористична организация като Ислямска държава? Какви са рисковете пред училищата, които произтичат от възможността за терористична заплаха, терористично нападение или вземане на заложници?

Структурата на брошурата е както следва.

Първата глава анализира тероризма като най-сериозната заплаха за глобалната, националната и човешката сигурност в момента. Тя изследва причините за терористичните атентати и приложените терористични стратегии. Направени са няколко заключения, които, които, макар и основани на международния опит, в пълна мяра се отнасят и до нашата страна.

Втората глава се концентрира върху процеса на радикализация, като анализира съществуващи възгледи за това понятие, подходите за неговото обяснение, формите и етапите на радикализацията, а също така и възможностите на училищата за ограничаване на вредното му влияние върху учениците и младите хора.

Третата глава се спира върху мотивацията, която тласка европейците към присъединяване към Ислямска държава с разбирането, че познаването на въпросната мотивация е основа за разработването на стратегия, която би предотвратила и в бъдеще присъединяването на млади хора от нашата страна към терористичната организация.

Четвъртата глава съдържа изключително практически препоръки към училищата как да реагират директорите и длъжностните лица при получаване на злоумишлено телефонно обаждане, при получаване на анонимни закани за терор, похищение от въоръжени лица и намиране на пакети с неясно съдържание.

За щастие, до този момент няма информация за българи, присъединили се към Ислямска държава, а също така няма терористични актове, чиито мишени са училища. Но това не означава, че сме въвн от опасност. В нашия глобален свят никой не може да твърди: „точно на нас това няма да ни се случи“.

Въпреки че е писана за специалисти от сферата на образованието, брошурата може да послужи на всеки, който желае да повиши своята сигурност, сигурността на семейството си и сигурността на работното си място.

Автори

Ангел Митрев	Асистент, полковник от резерва. Потомък на бежанци от Беломорска Тракия, преселили се в България след Балканската война. Завършва висшето си образование по философия в СУ „Свети Климент охридски“ през 1981 год., когато му е предложено да започне работа в службите за сигурност. Работи последователно както на изпълнителски длъжности като разузнавач, а след това ръководител на оперативни структури (началник на отдел по антитероризъм) до 2007 год. Сега е офицер от резерва със звание "полковник". За съществен принос при защита на националната сигурност е награждаван с държавни награди. Професионалните му и научни интереси са в областта на етно-религиозните конфликти, ислямската теология, кораничната екзегеза, съвременните прояви на национализма, и проблемите на идентичността. Автор на четвърта глава.
Искрен Иванов	Главен асистент, доктор. Роден е в гр. Добрич. Завършил е СУ „Свети Климент Охридски“, специалност „Политология“. От 2013 е доктор по политически науки, профил международни отношения. Работил е в редица неправителствени организации, занимаващи се с етнически конфликти и управление на проекти. От 2014 година е преподавател по американска политика в катедра „Политология“ на Софийския Университет. Автор на редица научни статии и участник в няколко научни форума, свързани с глобалния тероризъм и сигурността. Научните му интереси са основно в сферата на външната политика на САЩ, ислямският фундаментализъм и борбата с тероризма. Автор на първа глава.
Татяна Дронзина	Професор, доктор на политическите науки. Преподавател в катедрата по политология на СУ „Свети Климент Охридски“. Гост-преподавател в Университета в Гранада и редица университети от Централна Азия. Ръководител на полеви изследвания в областта на радикализацията в Централна Азия. Автор на книги, научни статии и студии в същата област. Член на международната организация „Общество за изследване на тероризма“. Научните ѝ интереси са в областта на женския самоубийствен тероризъм, рекрутиране на чуждестранни бойци, радикални движения в Централна Азия. Автор на втора глава.
Явор Райчев	Магистър от Университета в Линшьопинг, Швеция, специалност международни и европейски отношения. Участва като наблюдател в Конгреса на лидерите на световните традиционните религии в Астана, Гражданския форум в Астана, Казакхстан и в кръглата маса на Червения полумесец в Астана, Казакхстан. Специализирал неколкократно в Италия, със стипендия на Министерството на Външните работи на Италия и по международни проекти. Научните му интереси са в сферата на сигурността и съвременните предизвикателства срещу нея. Съавтор в книгата Жените в Ислямска държава. Автор на трета глава.

ПАРИЖКИТЕ АТЕНТАТИ И ШАРЛИ ЕБДО – ЕВРОПЕЙСКИЯТ 9/11

Днес светът е в състояние на остро противопоставяне. То по нищо не прилича на конфликтите, които историята познава до този момент. След глътката въздух, която международната система си пое през 90 – те години на ХХ век отново сме изправени пред заплахата, която за кратко време придоби глобалния измерения – тероризмът. Единадесети септември 2001 година беше само началото.

Основната цел на настоящия текст е да анализира два терористични атентата, които разтърсиха международната общност през 2015 година – нападението на френското списание Шарли Ебдо и парижките атентати. В дидактичен аспект статията ще проследи в исторически план хронологията на събитията и ще отговори на няколко ключови въпроса, свързани с тях. В методологически план анализът ще използва основно качествена методология като наблегне на сравнително – историческия метод.

1. Хронология на нападението над Шарли Ебдо и парижките атентати.

На 7 януари 2015 година двама братя, обучени от терористичната организация Ал Кайда нападат френското сатирично списание „Шарли Ебдо“. Убити са главният редактор Стефан Шарбоние и девет служители на медията. Терористите аргументират своите действия с изображението на ислямския пророк Мохамед, което списанието публикува по-рано на своите страници. Ислямската религия забранява изобразяването на фигурите от свещената книга на мюсюлманите. Престъпването на тази забрана е тежък грях – богохулство и се наказва със смърт.

Нападението над списанието предизвиква противоречиви реакции. Хиляди френски граждани излизат по улиците, държейки в ръцете си лозунга „Аз съм Шарли“. По този начин те демонстрират своята съпричастност към трагедията, която преживяват семействата и близките на убитите. Техните демонстрации се изпълват и с по-дълбок смисъл: те се превръщат в протест срещу радикализма, в защита на свободата на словото.

Голяма част от световния политически елит единодушно заклемява стореното от терористите.

Същевременно, в публичното пространство започва да се оформя и друга гледна точка – идеята, че злоупотребата с религиозните права и свободи е довела до злощастните събития от 7 януари. Привържениците на тази гледна точка критикуват френското списание за карикатурите с изображението на Мохамед и смятат, че ултралибералното мислене е допринесло за тази трагедия. В защита на тези твърдения се обявява голяма част от мюсюлманското население във Франция. Този дебат набира сила и започва да се води и в световен мащаб.

За разликата от нападението над френското сатирично списание Шарли Ебдо, парижките атентати имат по-комплексна хронология и протичат на няколко етапа. В случая говорим не за нападение или атака, а за няколко атаки, проведени в четири точки, в близост до централната част на Париж. Първата атака беше извършена до Националния стадион на Франция – Стад дьо Франс, където се взривяват няколко терористи – самоубийци. На стадиона се намира и френският президент Франсоа Оланд, който бързо е евакуиран от френските сили за сигурност.

Малко след експлозиите при стадиона въоръжени терористи атакуват концертната зала „Батаклан“ като вземат събралите се вътре граждани за заложници. По време на атаката са убити 89 човека, а над 100 са ранени.

Паралелно със самоубийствените атентати при Националния стадион и клането в Батаклан терористите провеждат още две атаки: над бар „Бел Екип“, където загиват 19 души и над бар „Лю Карийон“, където са убити около десетима.

Отговорност за атаките поема Ислямска държава. За организатор на атентата се смята младият Абделхамид Абауд, убит 3 дни по-късно при операция на френската полиция. Реакцията сред международната общност е нееднозначна. Световният политически елит демонстрира своята пълна солидарност с френския народ. За разлика от нападението над Шарли Ебдо този път цялото обществено мнение се обединява около окончателната позиция на президента Оланд, че с атаките от Париж Ислямска държава е обявила война на Франция. Зад тази част застават и голяма част от френските мюсюлмани. Предприети са безпрецедентни мерки за сигурност: френската армия е разквартирувана да патрулира по улиците на Париж. Не закъснява и отговорът на Оланд: Франция започва въздушна операция по нанасяне на организирани въздушни удари по Ислямска държава.

2. Извършители

Кой стои зад нападението над френското списание Шарли Ебдо и парижките атентати?

Френската полиция съобщи имената на основните заподозрени за атентата срещу Шарли Ебдо. Смята се, че това са двама братя, сражаващи се на страната на Ал Кайда – Шериф и Саид Куаши.

Става дума за френски граждани от алжирски произход. И двамата са родени във френската столица, въпреки че са живели дълго време в град Реймс, недалеч от Париж. През 2005 година Шериф бил арестуван, заедно с брат си, когато са се опитвали да напуснат Франция и да заминат за Ирак. Те били изпратени в затвора Фльори Мержожи. Там те се запознали с Джамел Бегал, изповядващ радикален ислям. Документите, изнесени от затвора свидетелстват за редовни срещи на братята с Бегал. Тези срещи са спомогнали за първоначалната им радикализация. Съгласно показанията, дадени през 2008 младежите станали по-радикални в убежденията си, защото са гледали филм, в който ЦРУ измъчват ислямисти в иракските затвори. Интересното е обаче, че според близки до заподозрените те по никакъв начин не са показвали, че изповядват радикален ислям, най-малкото защото редовно за употребявали алкохол и са водили подчертано светски начин на живот.

От 2009 до 2010 година братът на Шериф – Саид, успешно посещава Йемен, където започва обучение в Саанския институт за арабски езици. Смята се, че след завършване на обучението си той е прекарал една година в Ал Кайда, където е бил обучен за терорист. Съгласно информация, изнесена от американското разузнаване не само Саид, но и Шериф е успял да отиде в Йемен за да бъде обучен. Тук процесът по радикализиране на младежите явно е приключил. По този начин двамата братя са станали част от Ал Кайда.

За архитект на Парижките атентати се смята Абделхамид Абауд, който е част от Ислямска държава. Терористът е белгиец от марокански произход. Основните стимули за радикализацията на Абауд се появили още по време на неговото детство. Той е израснал в едно от предградията на Брюксел – Син Янс Молебийк, където е съсредоточена голяма част от безработните арабски емигранти. Характерното за този квартал е, че в него открито се проповядва радикален ислям. Самият Абауд има богат опит с терористичните атентати – участвал е в много от тях и е имал възможността да наблюдава какво представлява един самоубийствен акт. Като малък Абделхамид е посещавал училище, но за кратко. След това е бил изключен тъй като се е опитал да извърши дребна кражба. Това доказва, че отношението на белгийското общество към него е било като към всеки един гражданин, престъпил закона. Не са налични доказателства за дискриминационни практики. Абауд е поддържал постоянна връзка с джихадиста Мехди Немуш, изповядващ радикален ислям. Явно този човек е най-сериозният фактор, допринесъл за радикализацията на Абауд. Самият Абауд споделя в своите интервюта как е планира някои от своите операции срещу, както той ги нарича, „кръстоносците“.

Наред с имената и подробното описание на извършителите, нека сега анализираме отделно групировките, от които те са част – Ал Кайда и Ислямска държава.

Ал Кайда представлява мултинационална организация с глобално присъствие, съставена от много членове, идващи от различни държави. Нейните ръководители участват в ръководството и на други терористични организации като техните основни действия в рамките на тези организации се свързват с радикализирането на техния ислямски характер. Когато няколко организации като Ал Кайда се обединят в действията си се образуват хибридни военно – престъпни трансгранични мрежи, преследващи изменящи се политически и материални интереси. Основната доктрина на тези терористична организация се свързва със създаването на общ ислямски фронт срещу Запада в лицето на християнските държави и Израел, а крайната цел – образуването на сунитски халифат. Според лидерите на организацията средствата за постигането на тази цел се свеждат до воденето на глобален джихад срещу Запада в лицето на „кръстоносците“ и „ционистите“. Ал Кайда пое и отговорността за терористичните атентати в САЩ от 9/11. След инвазията в Ирак и Афганистан голям брой от тренировъчните лагери на тази група бяха унищожени, а много от ръководните ѝ членове – арестувани. Наред с това беше елиминиран и Осама Бен Ладен – лидерът, който я оглавяваше по време на атаките над Ню Йорк и Вашингтон. Предполага се, че членският състав на Ал Кайда наброява няколко хиляди човека. След 9/11 елиминирането им се превърна в една от основните задачи на „войната срещу тероризма“.

Ислямска държава претендира за своя форма на държавност – халифат, който се управлява съгласно нормите на Шариата и чиито ръководител – халифът, притежава духовна власт над всички мюсюлмани по света.

Халифатът винаги е била силна привлекателна идея за ислямския свят; той е вдъхновявал много опозиционни партии, като се започне от Хисб-ут-Тахрир и се свърши с Ислямска държава. През 2007 година беше проведено изследване, което показва, че 65% от населението на четирите най-големи мюсюлмански страни желае да живее в една държава под едно управление. Идеята за халифата избуя с нова сила в мюсюлманския

дискурс след така наречената Арабска пролет и оттогава не престава да бъде предмет на спорове между по-либералните елементи и ислямистките движения. Инструментално погледнато, тя беше и продължава да бъде насочена към постигането на две цели: изтръгването на властта от регионалните политически елити чрез подкопаване на тяхната легитимност и ограничаване на западното влияние. Достатъчно е да си припомним опитът на Ал Кайда на Арабския полуостров през 2011 година да установи контрол над определена територия; опит, който беше пресечен от йеменската армия, подпомогната от американски съветници и разузнаване, една година по-късно. Или опитът за обявяване на халифат от Ал Кайда в Ислямски Магреб, довел до създаване на „държавата“ Азауад в Северно Мали през 2012 година, и провален впоследствие от френската интервенция през 2013 година. Или опитите в Нигерия, Либия и Сомалия. В символичен план, обаче, въздействието на идеята е може би много по-силно. Халифатът възпламва спомена за минало величие, гордост и надмощие, а също така подчертава, че духовното единство на съвременните мюсюлмани се нуждае от политическо изражение. Това е един от източниците на нейната атрактивност за хора то цял свят, в това число и европейци.

Въпреки това в системата на международните отношения така наречената Ислямска държава се възприема нееднозначно. Част от американския политически елит е склонен да я разглежда основно като джихадистка терористична организация, съставена от редица терористични фракции, която е възприела идеологията на Ал Кайда и чиято цел е да разширява своите територии и да налага своята власт в тях. Според част от академичната общност обаче става дума за нещо повече от терористична организация – за тип революционна държава. Значението на Ислямска държава нараства все повече тъй като тя започва да придобива трайни очертания и ясно обособена сфера на влияние. Едно е сигурно – пътят към елиминирането на ИДИЛ минава през успешното сътрудничество на международната общност.

3. Методи на терористичните атентати

При нападението над „Шарли Ебдо“ и Парижките атентати са използвани следните няколко терористични метода.

Първият от методите е стратегията на „самотния вълк“ – тази стратегия е налице, когато един индивид по свой собствен избор извърши насилствена атака на базата на философията, която неговата групировка поддържа. Когато терористите процедират по този начин обикновено става дума или за самоубийствен атентати, или за самостоятелни нападения без самовзривяване. Основната цел обикновено се свежда до поразяването на максимален брой жертви, но атентатът може и да е насочен към определена група от хора или дори към определен човек.

Какви други примери можем да дадем в това отношение? По ирония на съдбата, много удачен пример за прилагането на стратегията на самотния вълк е терористичният акт, извършен пет години преди Шарли Ебдо, на 7 Януари 2010 година в Египет и останал в историята под името „Клането от Наг Хамади“. Този терористичен атентат беше осъществен от ислямски фундаменталист, който откри огън по представители на коптското християнско малцинство в страната като уби 11 души и рани още толкова.

Пример за друга разновидност на стратегията на самотния вълк е опитът за убийство на английския посланик в Йемен Тим Торлоу. Той беше извършен на 26 Април

2010 година, когато терористът, дегизиран като ученик, се хвърлил към конвоя на дипломата, активирайки бомба и извършвайки самоубийствен атентат. Той не взе жертви, но завърши с двама ранени. Тези два примера са достатъчни за да илюстрират какво представлява стратегията на самотния вълк. Тя е доста гъвкава и е придружена с възможност за светкавично поразяване на един терористичен обект. Наред с това тя е и лесно предотвратима, стига да бъде засечена навреме.

Друг метод на глобалния тероризъм е стратегията на превземането. В тези случаи терористите нападат отделни сгради на територията на една страна като вземат заложници. Такива сгради могат да бъдат правителствени учреждения, дипломатически представителства и посолства, училища, културни центрове, храмове и др. Целта е да се овладее обекта, както и да се вземат максимално много заложници. Тези атентати не са самоубийствени. Осъществяват се както от добре внедрени лица, така и от външно действащи терористи. Елементът на преговорите невинаги присъства тъй като невинаги самите представители на терористичните организации са склонни да преговарят.

Наред с Парижките атентати, много важен пример в това отношение е терористичният атентат в училището в Беслан, Северна Осетия, Русия, наричан още Бесланското клане, разиграло се през Септември 2004 година. В хода на атентата терористите взеха около 1000 заложника, а жертвите бяха над 300 души. Стратегията, използвана от терористите беше идентична с тази на превземането – въпросното Първо училище се явява важен за Северна Осетия обект, тъй като на 1 Септември 2004 година там се провеждат мероприятията по случай откриването на новата учебна година или т.нар. „Ден на знанието“, както е известна тази дата в руската образователна традиция. В този смисъл допълнителна мотивация на терористите е било значението на тази дата. Нещо, което не се наблюдава при Парижките атентати или Шарли Ебдо.

Изводи

В заключение, можем да направим няколко основни извода.

Първо, нападението над френското списание Шарли Ебдо и атентатите в Париж доказаха, че тероризмът е глобална заплаха, с чиито субекти не могат да се водят преговори. Това означава, че борбата с тази заплаха трябва да се води на глобално ниво, с помощта на всички възможни средства и при наличието на конструктивно сътрудничество на международната общност. Това сътрудничество е необходимо тъй като субекти като Ислямска държава имат антисистемен характер, заплашващ цялостната стабилност на системата на международните отношения.

Второ, необходима е идеологическа борба срещу Ислямска държава. Преди всичко трябва да се установи какво прави радикалният ислям толкова привлекателен за членовете на мюсюлманските малцинства, а и за множество европейци, избрали да станат част от терористични групировки. След това е необходимо изграждането на стратегия за борба с радикалния ислям. Подобна стратегия е ключ към успеха в борбата срещу глобалния тероризъм.

Накрая, но не на последно място, необходимо е ценностно осмисляне на борбата срещу радикалния ислям. Западът трябва добре да прецени какви ценности може да противопостави на тази крайна идеология и какви алтернативи може да даде. Тези ценности са заложени дълбоко в европейския цивилизационен модел, с чиято помощ

Европа преодоля разрушенията от двете световни войни и се превърна във функционираща интеграционна общност.

РАДИКАЛИЗАЦИЯТА: КАКВО МОЖЕ ДА НАПРАВИ УЧИЛИЩЕ ПРОТИВ НЕЯ?

След като три момичета от училище в източен Лондон – две на 15 и едно на 16 години – се опитаха да заминат за Ислямска държава, премиерът на Великобритания Дейвид Камерън призова британските училища да бъдат бдителни в битката с ислямския екстремизъм и да противодействат на опитите за привличане на млади хора в екстремистки организации. Според нас този призив се отнася до всички европейски училища, в това число и за българските, тъй като никой днес не може да се смята, че се намира в пълна и абсолютна безопасност.

Според изследванията, редица млади хора, в това число и ученици, са заплашени от радикализация – факт, за който училищата не си дават сметка или разбират твърде късно за да могат да реагират. Затова в следващия по-долу текст ще видим какво представлява „радикализация“, какви са нейните признаци и етапи и какво можем да направим от позициите на училището за да ограничим влиянието на този процес.

Радикализация: дефиниране и употреба на понятието

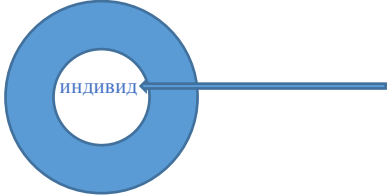
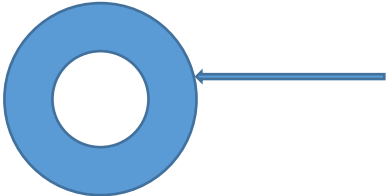
Терминът „радикализация“ е сравнително нов. Многозначността на съдържанието му се определя от факта, че в рамките на социалните науки се използва по различен начин. Той започва да се употребява масово в специфичната атмосфера, формирала се след терористичните актове от 11 септември и бързо измества установения от началото на 70 – те години дискурс за „най-дълбоките корени на тероризма“.

Концепцията за най-дълбоките корени на тероризма се концентрира върху факторите на средата и тяхното въздействие, както и върху значението им при вземане на индивидуалното решение за участие в терористична група или действие.

Концепцията за радикализацията обръща по-малко внимание на средата и по-голямо – на личността на терориста, на неговите възприятия, както и на начина, по който той се справя с определени предизвикателства на социалната среда.

Таблица 1

Графично сравнение между концепцията за най-дълбоките корени на тероризма и концепцията за радикализацията

Концепция за радикализацията	Концепция за най-дълбоките корени на тероризма
	<p style="color: blue; font-size: small;">Социална среда</p>
<p>Фокусира се върху личността на терориста, на неговите възприятия, както и на начина, по който той се справя с определени предизвикателства на социалната среда</p>	<p>Фокусира се върху факторите на средата и тяхното въздействие, както и върху значението им вземане на индивидуалното решение за участие в терористична група или действие.</p>

Смятаме, че концепцията за радикализацията дава повече аналитични възможности отколкото тази за най-дълбоките корени на тероризма поради това, че концентрацията върху „обстоятелствата“, тоест, социалната среда и контекст, в крайна сметка може да доведе до оневиняване на всеки терорист, ако той бъде разгледан като жертва на същите тези обстоятелства – дискриминация, недостатъчна интеграция, бедност, непълно или проблемно семейство, лични загуби и т.н.

Няма съмнение, че индивидът се ражда и живее в определена социална среда, но той също така е творец на тази среда; възможностите, които тя предоставя, са важни за развитието, социализацията и жизнения му успех, но не по-малко важна е готовността му да се възползва от тези възможности. Според нас ракурсът на радикализацията създава условия да погледнем на личностите на терористите не само като на индивиди, които изпитват определени социални и лични недоволства или се стремят към лична значимост, като за нейното придобиване са готови да прибегнат до незаконни насилствени действия, но и като на личности, които по различни причини не желаят или не разполагат с ресурса да се възползват от възможностите на интеграцията в приемащите общества, и поради това се капсулират в своите общности, където избухват екстремистки идеи, понякога водещи до тероризъм.

Дефинирането на понятието „радикализация“ зависи от начина на определяне на „радикализъм“, което е трудна задача най-малкото поради обстоятелството, че отговорът на въпроса: „Какво е радикално?“ зависи от отговора на питането: „Кое е умерено или общоприето?“ В този смисъл понятието няма собствено съдържание; то се определя от конкретното време, място и социален контекст. Определението „радикален“ може да бъде изведено само в сравнение – „радикален в сравнение с какво“

Ако се приеме, че „радикализъм“ може да бъде дефиниран като „готовност за въвлечане в незаконна и насилствена политическа дейност,“ то веднага трябва да се направи уговорката, че не всеки радикализъм води до тероризъм. Институционалните определения на понятието както в Европа, така и Америка, го разглеждат по-скоро като заплаха, а не като реалност; като нещо, което би могло (но не е задължително) да доведе до пряко действие; което може (но не непременно) да представлява заплаха за демократичния и конституционен ред.

Две разбирания за радикализацията

На тази основа са възможни поне две разбирания на „радикализация“.

Първото акцентира на екстремистките убеждения и често се среща в литературата като „когнитивна радикализация“.

Второто обръща внимание върху екстремисткото поведение, поради което е известно на специалистите и практиците като „поведенческа радикализация“.

Разликата между тях пряко засяга начина, по който се разбира отношението между екстремистки идеи и екстремистки действия. За някои, това са различни неща: Брайън Дженкинс смята, че „радикализацията е набор от убеждения“, а рекрутирането – „превръщане в оръжие на джихада“; други ги възприемат като неразривно свързани и последователни етапи на един и същи процес.

Психологическо разбиране на радикализацията

От психологическа гледна точка, радикализацията може да бъде определена като процес на поддържане или въвличане в дейности, свързани с нарушаване на важни социални норми (например, убийство на цивилни) и според някои, е базирана на стремежа към персонална значимост.

Според някои изследователи, психологическият модел има три компонента: 1) мотивационен компонент (стремеж към персонална значимост), който определя индивидуалната цел; 2) идеологически компонент, който допълнително идентифицира насилието като легитимно средство за постигането на тази цел; 3) социален процес на създаване на мрежи и групова динамика, чрез която индивидът започва да споделя идеологията, оправдаваща насилието, и започва да я прилага като инструмент за постигане на лична значимост. Стремежът към персонална значимост се активира в индивида от три фактора: загуба на значение или претърпяно унижение; заплахата от загуба на значение и възможност за завоюване на значение.

Загубата на значение може да е породена от ниска интеграция, от неуспех в личния живот – развод, усещането, че не си обичан и не си нужен на никому; служебни неуспехи, пренебрежително отношение на обкръжаващите; от усещането че си неудачник или аутсайдер в обществото или собствената си общност. Преживяното унижение също може да допринесе за загубата на значение – например, когато си предмет на издевателство от страна на висшестоящи, когато не си в състояние да защитиш семейството си и се чувстваш унижен от това; когато се чувстваш провален в някоя от социалните си роли – на син или дъщеря, на майка или баща, на съпруг или съпруга.

Заплахата от загуба на значение действа по идентичен начин – само че тогава действията на индивида имат проактивно, а не реактивно значение.

Възможността да завоюваш значение, да станеш значим, може да се изрази в стремеж да останеш в историята, да получиш статуса на герой или мъченик в очите на собствената си общност или обществото като цяло.

Идеологическият компонент, или идеологията, има важно значение в процеса на радикализация, защото тя определя избора на насилието като легитимно средство за постигане на собствена значимост.

Всяка терористична идеология задължително съдържа няколко елемента:

1. Недоволство предизвикано от страдание или несправедливост, което индивидът смята, че неговата група (нация, етническа група, религиозна общност) е преживяла;
2. Субект, който носи отговорност за преживяното страдание (например Америка, християните, евреите, транснационалните компании, собствените правителства и др.);
3. Морално оправдан и ефективен метод за отстраняване на унижението, създадено от несправедливостта, а именно тероризма, заради прилагането на който извършителят ще получи специална награда като на пример, висока оценка от страна на своята група или нейната вечна благодарност.

Единството на елементите на терористичната идеология е отразено в Таблица 2:

Таблица 2
Елементи на терористичната идеология

Както може да се види, анализът на понятието на различни равнища и от гледните точки на различни науки има различно съдържание. Независимо от това, съществува консенсус по най-общите аспекти на въпроса, а именно, че радикализацията е постепенен процес, който включва социализация в духа на система от екстремистки убеждения, която на свой ред поставя основите за насилие, въпреки че това не е неизбежно.

Два подхода към радикализацията

Съществуват два основни подхода към радикализацията: англо – саксонски и европейски.

Англо – саксонският подход почива на поведенческата радикализация, разбираана като тероризъм и насилие. В практически план, държавата, в лицето на нейните институции като съд и полиция, има право да се намеси тогава, когато е налице намерение да се наруши закона. Тя обаче няма право да се бърка в ситуации, касаещи изразяване на политически идеи или мотиви. От тази гледна точка, свободата на словото трябва да бъде свято зачитана, а хората трябва да бъдат оставени да изразяват свободно своите възгледи, колкото и екстремистки да са те, ако това изразяване е мирно и не пречи на изразяването на другите. В рамките на този подход борбата против радикализацията, разбираана като начин да се попречи на хората да престъпят закона, е част от борбата против тероризма.

Европейският подход се стреми да се противопостави и на когнитивната и на поведенческата радикализация, но обръща по-голямо внимание на първата. За европейците радикализмът надхвърля нарушаването на закона и упражняването на насилие; те смятат, че той има политическо значение. Подобно мнение се основава на разбирането, че екстремистките идеи може да доведат до разделяне на обществата, създавайки страх, недоверие и нежелание за сътрудничество. Питър Нюман пише в тази връзка: „Европейците разглеждат тероризма като симптом, отразяващ неуспеха на обществото да се противопостави на екстремистките идеи и на хората, които са техни носители. Следователно, за европейците, борбата против радикализацията не се свежда единствено до борбата срещу нарушаването на закона и борбата срещу тероризма, а е свързана с насърчаването на демокрацията и гражданството, както и с противопоставяне

на онези послания, които екстремистите използват за да завладеят умовете и сърцата¹”. Тази борба трябва да включва обществото като цяло, местните общности, в това число и ислямските.

Фактори, които правят възможен процеса на радикализация

Приема се, че съществуват пет фактора, които правят възможен процеса на радикализация: недоволства, мрежи, идеологии, създаваща възможности [за радикализация] среда и подкрепящи структури.

Недоволствата може да се отнасят до икономическа маргинализация и културно отчуждение, чувство за виктимизация, недоволство от външната политика на държавата или пък да имат личен характер – загуби, фрустрация, търсене на нови възможности.

Мрежите са вече съществуващи приятелски и роднински връзки между обикновени хора и носители на радикални идеи, които водят до разпространението на последните.

Идеологиите са водещите наративи за света и мястото на човека в него; те съставят рамката на личното и колективно недоволство и го превръщат в политическа критика на статуквото. Те демонизират неприятеля и оправдават насилието срещу него.

Средата и структурите са елементите на реалната или виртуалната среда, които предоставят физическа и идеологическа помощ на процеса на радикализация.

Етапи в процеса на радикализация

Процесът на радикализация преминава през 4 етапа:

- Пре-радикализация
- Само-идентификация
- Индоктриниране
- Джихадизация

Всяка от тези фази е уникална и има специфични белези. Индивидите, които влизат в този процес, не преминават непременно всичките му етапи. Мнозина го напускат в определен момент. Той не следва винаги перфектна линейна прогресия. Хората, които са преминали през целия процес обаче е много вероятно да бъдат въввлечени в планирането или изпълнението на терористичния акт.

Пре-радикализация. Пре-радикализацията е изходната точка, от която заплашените от радикализация започват своето движение. Това е тяхната жизнена ситуация преди да са били изложени и да са приели джихадистко – салафистката идеология като тяхна собствена. Повечето от хората са „незабележими“ – имат обикновена работа, живеят по установения начин, и имат кратка, ако въобще имат някаква, криминална история.

Само-идентификация. Само-идентификацията е фазата, където индивидите, повлияни както от външни, така и от вътрешни фактори, започват да изучават салафитския ислям, постепенно се отдалечават от старата си идентичност и започват да се асоциират с нов кръг от лица, като възприемат тяхната идеология като своя. Катализатор на това „религиозно търсене“ е когнитивното отваряне или кризата, която

¹ NEUMANN, PETER R. 2013. The trouble with radicalization. International Affairs 89: 4 , 873–893

разклаща увереността на човека в предишните му убеждения и го прави рецептивен към нови мирогледи.

Много фактори могат да изпълнят ролята на катализатори в този процес. Сред тях са:

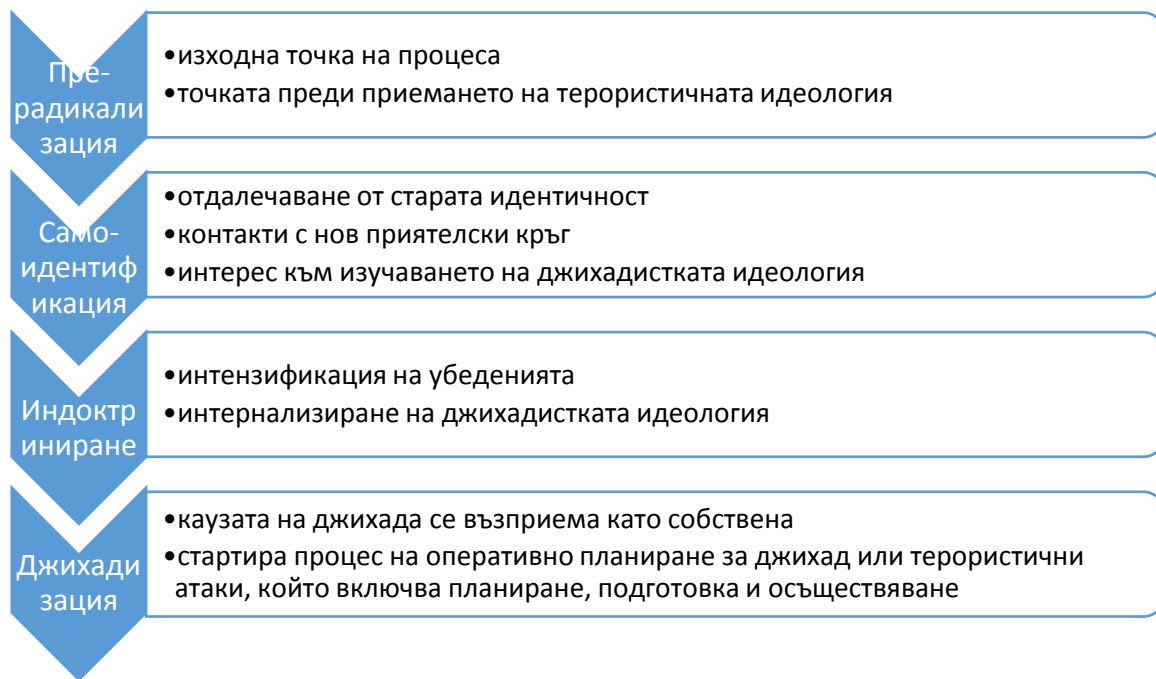
- Икономически (загуба на работа, затруднено придвижване)
- Социални (отчуждение, дискриминация, расизъм – реален или очакван)
- Политически (социални конфликти, включващи мюсюлмани)
- Персонални (смърт или загуба в семейството)

Индоктриниране. Индоктринирането е фазата, в която индивидът прогресивно интензифицира своите убеждения, като напълно ги приспособява към джихадистко – салафитската идеология и заключава, че са налице условията и обстоятелствата да подкрепи с действие новата кауза. Тази кауза е войнстващият джихад. Въпросната фаза се улеснява от духовната санкция на авторитетен водач. Докато в началото процесът на само-идентификация може да бъде индивидуален акт, то свързването с мислещи по същия начин хора е важен фактор за задълбочаването на процеса. Чрез фазата на индоктринирането тази самоселектираща се група става все по-важна, тъй като радикалните възгледи са насърчавани и се засилват.

Джихадизация. Джихадизацията е фазата, в която членовете на групата възприемат като свое индивидуално задължение да участват в джихада и се самоназначават за свещени бойци или муджахидини. В крайна сметка групата започва процес на оперативно планиране за джихад или терористични атаки, който включва планиране, подготовка и осъществяване. Докато другите фази на радикализацията могат да се случат постепенно, в рамките на две или три години, джихадизацията може да бъде много бърз процес, който отнема няколко месеца или даже няколко седмици.

Според Брайан Дженкинс, полезността на този модел показва, че процесът на формиране на джихадиста е постепенен, многостепенен процес, който може да отнеме месеци, дори години. Той може да започне в джамията с радикалния имам, неформална група от вярващи, в училище, в затвора, в интернет. Само-радикализацията може да започне в деня, когато индивидът и потърсил джихадистки уебсайтове. Във физическият свят това може да се случи когато бъдещият джихадист потърси подкрепа след местните джихадистки авторитети и други подобни фанатици. Тази група представлява най-голяма заплаха за Запада.

Таблица 3
Етапи на процеса на дерадикализация

Няколко прости разлики между класическия и радикалния ислям

1. Интерпретация на джихада. Традиционно, понятието джихад има две значения: първото обозначава духовно и морално усилие, насочено към облекчаване на рестрикциите и пречките произтичащи от вътрешния свят на човека и неговата вродена природа; второто е общата сума от всички дейности, в които трябва да участва вярващият за да направи възможна онази физическа и социална среда, в която религиозният живот може да бъде свободно осъществяван и практикуван. И в двата случая индивидът трябва да положи максимални усилия за освобождение както във вътрешния, така и във външния свят. Джихадът може да вземе формата на въоръжена борба когато „мюсюлманите са нападнати, или когато са твърдо уверени, че ще бъдат нападнати и следователно са задължени да неутрализират противника с цел да отстранят опасността и да опазят своята чест и неприкосновеност”. Ислямската традиция постулира идеята за голям и малък джихад. Под голям джихад се разбира борбата, която човек води против вътрешното зло и желанията на плътта. За илюстрация обикновено се цитират думите на Пророка, който, след завръщането от победоносната битка при Бадр се обръща към своите сподвижници със следните думи: „Сега вие се връщате от малкия джихад” и на въпроса какво е голям джихад, отговаря: „Това е борба против вътрешното зло. Това дава основание на мнозина да заключат, че джихадът означава преди всичко „максимум борба по пътя към духовното пречистване; контрол на вътрешното зло и самодисциплина, съобразена с моралните добродетели”. Доколкото тази борба е най-трудната, именно тя се смята за голям джихад. Радикалният ислям схваща джихада само в неговото милитаристично разбиране, и признава като форма на джихада терористичните действия, свързани с физическо елиминиране с цивилни, невъоръжени лица. Той признава също така за форма на джихад терористичните самоубийствени актове.

2. Кой може да обявява джихад? Според привържениците на класическите тълкувания на Корана, „правилата на исляма са ясни”. Отделни личности не могат да обявяват война. Група или организация не може да обявява война. Войната се обявява от държавата. Войната не може да се обяви без най-напред президентът или войската да каже, че има война. Другото е акт на терор. Ако беше позволено да се обявява война индивидуално, в света щеше да цари хаос и малките противоречия щяха да водят до война дори между трезво мислещи хора. За щастие обявяването на война не е лесна работа. Ако държавата не обяви война, никой не може да води война. Възгледите на радикалния ислям са точно противоположните – според него всяка недоволна група може да обяви джихад.
3. Кой може да стане шахид? *Шахид* означава „да бъдеш свидетел на истината във всички аспекти на живота и човешкото поведение” включително и в „невидимия свят”, който се възприема чрез вътрешна перцепция. В Корана *шахид* се използват за да се обозначат онези, които толкова дълбоко вярват в истината, на която се свидетели, че в нейно име не биха се поколебали да подложат на риск живота си. Според класическия ислям не можеш да станеш шахид, ако убиваш цивилни, невъоръжени лица. Мъчениците следват пътя, начертан от Бога за вярващите; път, който води до божията благодат. Радикалният ислям обявява за шахид всеки, който умре в борба срещу неверниците, в това число и онези, които умират като се самовзривяват, отнемайки живота на цивилни.
4. При какви условия се става мъченик (шахид)? Сама по себе си, загубата на живота по време на война от ръката на не-мюсюлманин не гарантира успешното постигане на мъченичество тъй като то е преди всичко „духовен ранг, при който първостепенно значение има намерението.” Затова (в случай на война) човек може да стане мъченик само ако падне убит след като се е борил докрай да оцелее. Както казва един забележителен мюсюлмански учен, да умрат във война не е цел на мюсюлманите; и участието във война с тази цел може доведе до неуспех избралите пътя към мъченичество. Освен това, човек може да стане мъченик само при обявена война. Ето защо човек не може да се стреми към смъртта си без да престопа линията, която разделя блаженството от санкцията за самоубийство; деяние, което в исляма подлежи на най-строгото осъждане. Радикалният ислям се стреми да убеди младите хора, че участието в сирийския конфликт (където няма обявена война) им гарантира възможността да станат шахиди. И освен това културата на смъртта, която буквално блика от всички материали на организацията, насочени към привличане на чуждестранни бойци, няма нещо общо с класическите ислямски постулати.

Радикализация по интернет

Истинската сила на съвременните терористични групировки, в това число и на Ислямска държава, са новите социални медии и мрежи. Според изследвания на учени от различни страни, за едно денонощие се появяват приблизително 90 000 подкрепящи Ислямска държава поста. Въпреки че от миналата година социални мрежи като Фейсбук и Туитър имат политика за закриване на акаунти с ислямистко съдържание, въпросът далеч не е решен – джихадистите се

прехвърлиха в мрежи като Однокласники и ВКонтакте, които оперират на руски език.

Известно е, че поне 27 англоговорящи европейки се занимават с ПР кампанията на Ислямска държава в интернет, като на собствените си страници охотно отговарят на всякакви въпроси на интересуващи се – като се започне от начините за присъединяване към ИД и се стигне до това, какво трябва предварително да си купи всеки желаещ бъдещ боец.

Филмовите материали на организацията са изключително въздействащи – интерактивни, вълнуващи, емоционални и отлично изработени в техническо отношение, те привличат и вдъхновяват мъже и жени от всички континенти, като ги карат да повярват в една химера, която има малко общо с истината.

Какво може да направи училището за да противодейства на радикализацията?

1. Да създаде мултикултурна среда, в която толерантността, взаимното уважение и зачитането на различието са доминиращи фактори;
2. Да работи заедно с мюсюлманските семейства, за да предотврати излагането на децата на риск от радикализация;
3. Да работи в непосредствена връзка с мюсюлманските духовни и традиционни лидери за утвърждаването на традиционния за нашата страна ислям, против неговите радикални интерпретации;
4. Да създаде ясно разбиране сред цялата училищна общност, че борбата против тероризма не е борба против исляма;
5. Да установи ефективен контрол върху интернет комуникациите, установявани от учениците в училище;
6. Да посъветва родителите как да осъществяват такъв контрол вкъщи;
7. Да дискутира темата за Ислямска държава и терористичните актове в Европа, като изяснява на учениците истинските им причини и последствия;
8. Да възпитава в учениците патриотизъм и гордост от принадлежността им към българската гражданска и демократична нация, където правата на етническите и религиозните общности са конституционно гарантирани.

РЕКРУТИРАНЕ НА МЪЖЕ И ЖЕНИ ОТ ЕВРОПА ЗА ИСЛЯМСКА ДЪРЖАВА: ОПИТ ЗА АНАЛИЗ НА МОТИВАЦИЯТА

Една от основните задачи на съвременните западни държави е не просто да защитят хората си от терористични атаки, но и да ги защитят от радикализация, като второто начинание е далеч не по-малко отговорно от първото.

За предотвратяване на радикализацията е необходим сериозен анализ на мотивацията на въпросните лица. От друга страна такъв анализ би ни бил полезен и за по-дълбоко разбиране на процесите, течащи в ИД, в частност за тяхната пропаганда с цел набиране на бойци.

Настоящият текст се опитва да отговори на въпроса: защо мъже и жени от Европа изоставят родината си и се присъединяват към терористична организация като Ислямска държава? По съществуващи сведения в нейните редици днес се сражават не по-малко от 4000 европейци като приблизително 10 от тях са жени.

Основната хипотеза на автора е, че

- Мигрантите в ИД идват водени от различна мотивация;
- По-голямата част от тях са изложени на някакъв вид ислямска пропаганда, най-често от салафитски тип;
- Социалното положение на мигрантите не оказва влияние върху склонността към радикализация.

Основният изследователски метод, използван тук, е анализ на жизненни истории, налични в доклади на специални служби и свободно достъпни в интернет. Именно прегледът на жизнените истории на присъединилите се към Ислямска държава може да ни даде отговор на въпроса: какви са мотивите на тяхното индивидуално решение? Познаването на тези мотиви е основа за изграждане на успешна стратегия, която би позволила да се предотврати присъединяването към ИД на млади хора от нашата страна.

Мотивация

Въпреки непълната емпирична база, за мотивацията може да се съди по аналитични текстове на изследователски центрове или данни, предоставени от службите за сигурност в различни страни. Новите социални медии създават допълнителни шансове за изследване на факторите, оказали най-голямо влияние върху индивидуалното решение. Профилите в социалните мрежи, наред с разположените в ютуб клипове са важен източник, въпреки че последните са режисирани и продуцирани така че да обслужват пропагандистките цели на Ислямска държава, свързани с привличането на нови лица. На основа на изследвания материал, могат да бъдат очертани следните основни мотиви за присъединяване към терористичната организация.

Мотив 1: Трансцендентални награди и влияние на радикални идеологии

Един от водещите мотиви несъмнено са трансценденталните награди – онези награди в отвъдния живот, които муджахидинът ще получи заради богоугодни дела в този. Трансценденталните награди са изключително мощен стимул за саможертва – обещанието за лично безсмъртие във всички религии е тласкало мъже и жени от всички епохи към дързост, която често е довеждала до физическото им унищожение. Първият

британски джихадист, Алмас Уаги, убит на 22 годишна възраст в Сирия, изрази тази идея по следния начин: „За нас джихадът е свободен път към рая, напоен с нашата кръв.“

Не може да се твърди със сигурност дали подобни мотиви са водещи или единствени при индивидуалния избор. Съмнението се поражда от факта, че те никога не са в „чист вид“, а винаги са съпътствани от повече или по-малко политически мотиви – желание за борба срещу режима на Башар Ал Ассад, участие в установяването и построяването на Халифата, отмъщение на Запада за реални или възприети страдания на ислямския свят и др.

Ако значението на трансцеденталните награди само по себе си може да се оспори, то влиянието на ислямистката идеология е несъмнено. Според наличните сведения огромна част от намиращите се в ИД мигранти, както мъже така и жени, са били в контакт с радикални имами или са посещавали джамии, в които се разпространяват радикални идеи. Изследването на процеса на саморадикализация, водеща към екстремизъм и тероризъм, за която толкова пъти стана дума, протича под влиянието на текстови и видеоматериали със салафитско и джихадистко съдържание. Под тяхно влияние се формира убеждението, че пристъпвайки към хиджра те изпълняват повелята на своята религия да изградят общество под управлението на ислямския закон, където могат да водят достоен за правоверните мюсюлмани живот. Пример затова е историята на заминаването на млада германка, описана в медиите под името Фатма, която посещава салафитска общност в нейния роден град Аугсбург. Въпреки че не са склонни към насилие салафитите пропагандират нуждата от установяване на ислямския закон, а един от тях успява да радикализира цяла група млади жени. Промененият външен вид на младото момиче е разчетен правилно от родителите му като сигнал за радикализация, но те не успяват да реагират адекватно: „Не е забранено да се забулваш. Освен това какво да направи един баща ако дъщеря му избира благочестив живот, вместо живот пълен с момчета и алкохол“?

Мотив 2: Общности и идентичности

Единадесетминутният филм „Избраните“, който представя живота на канадец Андре Пулин, приел псевдонима Абу Муслим, е добър пример за илюстрация на мотиви, свързани с идентичността и принадлежността². Филмът условно може да бъде разделен на три части: първата съдържа монолога на Андре, втората представя участието му в сражения и смъртта му в бой, а в третата се появява отново част от записа на монолога, заедно с цитати от Корана, като така се внушава идеята за неговото безсмъртие. На понятен за западния човек език Андре буквално преповтаря посланието на Багдади, в което той призовава учени, юристи, хора с опит в администрацията, военното дело, услугите, лекари и инженери да емигрират в ИД, като обещава предоставяне на всичко необходимо за семейството и децата. На фона на кадри от родното си място, младежът разказва за спокойния си, добре устроен живот, подкрепящото семейство и обичаните приятели в Канада. Въпреки това, той без колебание се отказва от земните блага – негово решение е продиктувано от желанието да се премести от земята на неверниците в земята на исляма, където ще намери една нова общност от хора, управлявани доброволно от

² <https://www.youtube.com/watch?v=tGy1o6QI31o>

други норми, различни от западните. Марк Тейлър от Нова Зеландия също обяснява решението си с тежнението към нова общност: „Липсва ми моята общност, моята джамия, петъкът и огромния брой хора, които те приветстват с добре дошъл като видят, че си чужденец“³.

Бидейки бели мъже, родени на запад, Андре и Марк са по-скоро изключение, отколкото правило. Повечето чуждестранни бойци са имигранти второ или трето поколение и до колкото може да се съди – значително по-радикални от родителите си. Характерната за такива лица двойна идентичност и нуждата от идентификация често води към необходимостта – да използват думите на Вамик Вулкан – да доказват отново и отново идентичността си – понякога чрез насилие. Такова е и разбирането на Скот Атран, според който западните доброволци често са „имигранти, студенти, работещи и общуващи с момичета, но... търсещи нов кръг от приятели и спътници. Повечето от тях нямат традиционно религиозно възпитание и се чувстват така, сякаш са се родили отново .в радикалното религиозно посвещение на милитаристичното разбиране на джихада“

Трудностите в интеграцията, усещането, че не са приети нито в новата си родина, нито са смятани за истински мюсюлмани от общността в старата, тласка част от живеещите на запад мюсюлмани към решението да се присъединят към ИД. Подобна мотивация намираме и при мигрантките. Родени едновременно в индивидуалистични общества, които предлагат относително големи възможности за публична изява на жените и колективистични общности, където тази изява е ограничена от традиционни ценности и вярвания, „западнячките“ в ИД са интересен феномен. Няма съмнение, че голяма част от тях са се отзовали в така наречения халифат заради чувството, че са дискриминирани по различни причини, например поради начина им на обличане, който изисква да бъдат забулени на публични места. Но това е само върхът на айсберга: възприятието за неуспешна или не дотам успешна интеграция може да е израз на онова, което Робърт Низбет нарече „стремеж за общност“.

В книгата си с едноименно заглавие (издадена на български език през 1992 година) американският учен отбелязва, че стремежът към общност може да ни заведе на различни места: при религията, в кабинета на психиатъра, до култа или до дисфункционално ритуализиране на миналото. Според него централният проблем на модерността е общността – онази, която сме загубили и онази, която трябва да спечелим. Общностите са групи, които възникват за да задоволят вечни човешки потребности, да разрешат определени проблеми и да изпълнят определени функции. Общността е силна ако тя самата стане цел сама по себе си; в общността няма власт – има авторитет. Общността позволява на хората да се опознаят лично; в нея индивидуалната идентичност е неотделим от ролите и статуса, управлявани от установените норми. Общността предполага солидарност и има силно развито чувство за чест. Общността предлага ценности и чувства, които достигат до най-съкровените дълбини на човешката природа. Без общността човек губи себе си и се отчуждава от другите. „Без корени, самотен, без сигурен статус, изолиран от общността си или някаква друга система с ясни морални цели“ човек е „метафизично обсаден“, фрагментиран до механична роля, която е

³ LEGIONS OF FOREIGN FIGHTERS BATTLE FOR ISIS.
<https://www.youtube.com/watch?v=p5Pg6CWVEpE>

принуден за изпълнява, но която не засяга неговата най-дълбока същност. Ценности като любовта, честта и лоялността трябва да бъдат формирани от групи, които са достатъчно значими за човека, така че да могат да донесат до него пълното съдържание на тези ценности. Нито свободата, нито достиженията на човека могат да бъдат отделени от общността – „контекстът на неговата истинска индивидуалност“. Ние разглеждаме тук присъединяването към ИД както от мъжете, така и от жените, като стремеж да бъдат част от общност; шанс, който, според тях, не са имали в приемните страни; като начин да получат признание за идентичността си, каквото смятат, че не са получили в държавите, където техните родители са избрали да се установят.

Пропагандните стратегии на организацията се стремят да засилят и насърчат тези нагласи. Така например видеоклипът Джихад 2.0⁴ (5,28 мин) призовава „братята от цял свят да възстановят своето достойнство“ (което се предполага че им е отнето от западните общества) и нарича чуждестранните бойци „войни на честта“.

Неутоленият стремеж към принадлежност е уловен и експлоатиран и от друг филм, продуциран от Медийния център Ал Хаят – „Край на Сайкс-Пико“⁵. Възможността да принадлежиш към едно истинско интернационално братство, което не познава и не признава национални, етнически и расови различия, е обрисувана и в сурови, но романтични краски. Има един интересен кадър, в който се появява карта с границата между Сирия и Ирак. Стоящият пред екрана боец сочейки към нея, допълва: сега тази граница не съществува. Подобен дълбоко символичен жест показва на потенциалните кандидати, че техният свят, пълен със стени, граници, бодлива тел и разединителни линии има алтернатива и тя е ИД. Точно такава съдържание носи и символичното унищожаване на паспортите, което неизменно присъства в повечето рекламни клипове. От друга страна, в социалните профили на жените намираме удовлетворение от намереното сестринство, което им помага да понесат трудностите на войната. Съвместно изследване на Института за стратегически диалог и Междунродния център за изследване на радикализацията, проведено в края на май 2015 година, потвърди извода, че перспективата за живот в общност със споделени ценности и норми е също толкова привлекателна за младите жени, колкото и перспективата да станат съпруги на джихадисти.

Мотив 3: Несправедливо репресиране на мюсюлманската общност

Един от силните мотиви, разбира се, е свързан с възприятието, че мюсюлманският свят е несправедливо репресиран от Запада. В сайтовете това чувство е изразен предимно със снимков материал и кратки коментари, визиращи като правило положението на палестинците в Окупираните територии и пораженията, нанесени от действията на коалицията на населението в контролираните от ИД зони. Принадлежността към ИД създава възможност за реално отмъщение с видими резултати и така, макар и в изопачен вид, възстановява чувството за справедливост от въздаденото възмездие. Във един от многобройните клипове боец на ИД заявява: „Казвам на Америка: ислямският халифат е установен. Ние няма да се спрем. Не бъдете страхливци и не ни атакувайте с дроне.“

⁴ <http://dish.andrewsullivan.com/2014/06/17/jihad-2-0/>

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=i357G1HuFcl>

По-добре изпратете войници, като онези, които унизахме в Ирак. Ако е рекъл Аллах, ще ги унижаваме винаги и ще издигнем знамето на Аллах над Белия дом.“ В друг клип се подчертава: „Ние ще ви нападаме така, както вие ни нападате. Ще убиваме вашите жени и деца така, както вие убивате нашите.“

Желанието за справедливост, така, както той я възприема, личи и в думите на Амер, 20 годишен британски младеж от арабски произход, който пристига в Сирия заедно с другите си двама братя (един от които вече е загинал). „Моят дълг е да се боря тука. Мюсюлманската нация е като едно единно тяло. Ако една част се оплаква, другата реагира. Не смятам този конфликт за сирийски, а за мюсюлмански... Дойдох в Сирия да отговоря на повика на дълга, да допринеса за победата на религията на Аллах, и начинът да направя това е да се бия в Сирия и да съм сигурен, че това ще доведе до справедливост“. Младежът твърди, че когато гледал телевизионните предавания за страданията на хората, си е задавал въпроса: „Къде е мюсюлманската нация? Къде са младите хора? Къде са мъжете? Къде са тези, които произлизат от Пророка?“ Баща му споделя възгледите на сина си за несправедливо отношение към мюсюлманите в Сирия и Ирак, но смята, че човек може да се бори по друг начин: като дарява лекарства, дрехи, храна, стоки от първа необходимост, които толкова липсват в Сирия; като оказва натиск на собственото си правителство. Това отново напомня за разликата във възгледите на поколенията емигранти, където новите генерации се очертават като много по-радикални от тази на техните родители.

Мотив 4: Отдаденост на политическа кауза, героизъм, аскетизъм и романтика

Сред водещите мотиви на мигрантите откриваме стремеж към обществен идеал, стремеж към героизъм, готовност за аскетизъм и жажда за романтика.

Част от силата и влиянието на ИД се дължи на учението и да представи обществен идеал, който мигрантите смятат за най-подходящ и справедлив; идеал, който да ги привлича и очарова точно както идеалите за нов живот за привличали и очаровали – и продължават да го правят – много хора от всички епохи, общества и култури. Всъщност, в това се състои привлекателната сила на всяка революция. В тази връзка Шрьотер пише: „Жените, пътуващи за Сирия не трябва да се описват само като безнадеждни романтички... Те могат да са привлечени от романтичната идея за намерят единствения мъж, но както и мъжете разглеждат себе си като част от едно голямо движение което ще промени изцяло света”⁶. За привлекателната сила на идеала свидетелства и фактът, че повече от половината германки, намиращи се днес в ИД са се прехвърлили там след лятото на 2014 година, тоест, след обявяването на Халифата⁷.

Колкото до романтиката, тя също присъства като ясно очертан мотив. Постовете, направени от жени, рисуват с възвишени краски образите на техните съпрузи, готови да посрещнат смъртта на пътя към Аллаха и собствените им чувства на себеотрицание и

⁶ SCHRÖTER S., “Between romance and Kalashnikovs – the women of 'Islamic State'”, 11 February 2015, *Deutsche Welle*, <http://www.dw.de/between-romance-and-kalashnikovs-the-women-of-islamic-state/a-18250589>.

⁷ DIEHL, Jörg, GUDE, Hubert, SCHMID, Barbara and SCHMID, Fidelius. Daughters of Jihad: The German Women of Islamic State. <http://www.spiegel.de/international/zeitgeist/a-wave-of-women-are-leaving-germany-to-join-islamic-state-a-1017571.html>

готовност да ги подкрепят – в повечето случаи съпругите молят бог единствено да позволи на бащата да дочака раждането на детето си. Подобна е и нагласата от страна на мъжете, представена в редица видеоматериали.

Характерните за подобни движения ценности намират различни прояви, като например: пренебрегване на семейството в името на каузата; въздържане от удоволствия; приоритет на общото дело. Във филма „Ислямска държава“ (41 мин.) журналистът отправя следния въпрос към единият от служителите за връзки с медиите на центъра Ал Хайт: „Имате ли време за семейството си?“ Отговорът е доста показателен: „Честно казано не. На последните празници казах на децата си, че няма да им купувам сладки докато други мюсюлмански деца гладуват. Не си ходя в къщи за удоволствие, а само когато е важно или съм болен. Семейството е по-малко важно. Има по-важни каузи. Никой няма да защити мюсюлманите ако ние си седим вкъщи“. Силно подчертан е и характерният революционен аскетизъм: „ние не искаме охолен живот или нещо такова. Колкото по-трудна е ситуацията, толкова по-близко сме до бога“.

Мотив 5: Шиитите

Престъпленията срещу етническите и религиозните малцинства (в това число и шитите) провокираха сред някои среди дискусия дали ИД не трябва да бъде обвинена в геноцид. Shia Rights Watch изнесе информация, според която терористичната организация е поела отговорност за повече от 30 атаки срещу шиитски общности без тук да се включват актове на насилие, при които бяха физически елиминирани около 1700 мюсюлмани шиити и за които се предполага, че също са дело на бойците на халифата⁸. Някои аналитици отиват по-далече като твърдят, че Ислямска държава съществува благодарение на враждата между сунити и шиити, жертви на която са членове и на едната и на другата общност.

Мотив 6: Икономика и благосъстояние

В повечето от рекламните клипове на ИД или нейни поддръжници фигурират обещания за икономически просперитет и благосъстояние. В един от видеоматериалите от видео архива на MEMRI, британски ислямист обяснява по следния начин икономическата привлекателност на Ислямска държава: „Знаете ли колко данъци плащат в момента в Ислямска държава? Приблизително еквивалента на 400 паунда годишно. Никакви данъци върху заплатите, никакво социално осигуряване – нищо! Няма такси за телевизия, няма пътни такси, няма нищо такова. Няма данък добавена стойност. Тук хората плащат страшно големи данъци без да знаят защо. Да се живее в Обединеното кралство е скъпо заради данъците, поради лихвите, поради цялата капиталистическа система. Там всичко това е премахнато и ти плащаш само една неголяма сума пари... И не само това – плаща само онзи, който е физически здрав. Инвалиди и старци не плащат – те получават пенсия. Жените и децата също не плащат. На жените е разрешено да работят, но никой не иска от тях да плащат данъци. Братко, какво по-хубаво от това? Проблемът е, че тук си затварят очите за това. Когато им казваш, че е така те ти викат:

⁸ PELLLOT, Brian. 2015. Do ISIS's atrocities against Christians, Yazidis and Shias really amount to genocide? - <http://brianpellot.religionnews.com/2015/08/06/genocide-isis-islamic-state-yazidi-christian-shia-muslim-persecution-religious-freedom/#sthash.iL5CfWM9.dpuf> , Aug 6

не може да бъде. За тях (англичаните) това е несбъднат сън. Те са живели толкова дълго в репресивната система на държавата, че даже не могат да си представят живот без данъци⁹.

Други мотиви

Незначителна част от хората, присъединили се към ИД могат да имат и други мотиви – например, определени черти на характера, психични проблеми, желание за професионална реализация и други. Добър пример за това е историята на Сали Джонс от Чатам, Кент, родена британка. Сали е бяла, майка на две деца, с родители християни. Записи в ютуб от началото на 90 години я показват като ръководител на женска рокгрупа, облечена предизвикателно с къса пола. Съседите и я знаят като малко нещо луда привърженичка на черната магия. След женитбата си с британския хакер Джунаид Хюсеин, който по-сетне попада под влияние на джихадистката идеология, приема исляма. При присъединяването си в ИД възприема името Umm Hussain al-Britani. Тя стана известна с яростните си нападки немотивирана (на пръв поглед) жестокост към друговерците: „Вие, християните, всички трябва да бъдете обезглавени около Ракка с един хубав тъп нож. Елате тука и аз лично ще го направя за вас!“ Съпругът ѝ беше убит при американско въздушно нападение и беше един от най-издирваните от британското разузнаване. Като тинейджър е бил член на хакерската група Екип Отрова. Смята се, че в Ислямска държава е част от групата, към която принадлежи и Джихади Джон, обезглавил един от американските заложници журналисти. Той ръководеше така наречения Кибер център на ИД, като се занимаваше с онлайн рекрутиране на нови бойци¹⁰.

Както във всеки военен конфликт, така и в този има хора, които са там заради „тръпката“. Ялмаз, първият холандски джихадист (от турски произход), който прие да бъде филмиран, е професионален военен, служил отначало в турската, а след това в холандската армия. Във интервюто¹¹ той обяснява мъгливо причините да приеме да обучава хора на различни терористични групи в Сирия. Според нас Ялмаз е от оня вид професионални военни, които желаят да „работят по специалността си“ независимо къде го правят. Може би адреналинът и желанието за авантюра са го довели там, където сега се намира.

Изводи

Не е възможно да се начертае профил на чуждестранния боец в ИД като голяма част от тях идват водени от различни подбуди, които на пръв поглед могат да бъдат дори взаимно изключващи се.

Не може също така да се правят обобщения за някакъв вид обща мотивация, като е необходимо всеки случай да се разгледа по отделно в собствената си цялост. Важно е да се отбележи, че общото във всички изследвани случаи беше наличието на някакъв вид

⁹ **BRITISH ISLAMIST ABU BARAA IN SUPPORT OF ISIS: We Can Start Having Slave Girls Again.**
<http://www.memri.org/clip/en/0/0/0/0/0/4551.htm>

¹⁰ **BABB, Carla & SELDINq Jeff.** 2015. IS British Hacker Killed in US Airstrike in Syria.
http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2015/08/mil-150828-voa02.htm?_m=3n.002a.1507.ju0ao04bpq.1du3, August 28

¹¹ **DUTCH FORMER ROYAL NETHERLANDS ARMY SOLDIER TRAINS JIHADISTS IN SYRIA.**
<https://www.youtube.com/watch?v=nWua3exa6rw>

ислямска пропаганда от салафитски тип, който катализира радикализацията или саморадикализацията на индивида. За съжаление органичаването на достъпа до такъв вид пропаганда е много трудно и въпреки че специалните служби като правило наблюдават и противодействат на възникването и разпространението ѝ в джамии и други места за събиране на мюсюлмански общности, тя е свободно достъпна в интернет и лесна за разпространение в интернет.

Изследваните случаи показват случаи на саморадикализация, за които се смята, че единствените източници на пропаганда са били тези от интернет.

На последно място трябва да се спомене, че противно на традиционните виждания, чуждестранните бойци не е задължително да са бедни или социално уязвими групи, които са попаднали жертва на ислямска пропаганда поради различни причини.

Изследването не установи връзка между социално положение и податливост към радикализация. Немалка част от индивидите всъщност имат стабилно семейство, престижно образование и добра реализация. Една част произхождат от семейства на имигранти, друга част са коренно местно население, въпреки че последните като бройка са значително по-малко.

Настоящото изследване, разбира се, не може да се счита за напълно изчерпателно поради няколко причини. Първата и най-основната е, че достъпът до повечето лица, заминали за ИД не е възможен и следователно не може да бъде проведено изследване от първа ръка. Въпреки че много от тях са активни потребители в социалните мрежи, където изказват ясно мнението си, конфиденциални интервюта с тези хора би могло да доведе до различни резултати. Освен това много често материалите, които са достъпни са нечия интерпретация на случващото се или случилото, което допълнително би могло да изкриви резултатите в настоящето изследване, дори да се касае за интерпретация на семейството на заминалото лице.

ТЕРОРИЗМЪТ – ПРЕВЕНЦИЯ НА РИСКОВЕ И ЗАПЛАХИ В БЪЛГАРСКИТЕ УЧИЛИЩА

ОПИТ ЗА СТРУКТУРИРАНЕ НА ПРАВИЛА И НОРМИ

За тероризма няма дефиниции, установени с международни договори и документи. Посочват се много, над сто негови проявления, с акценти на различни характеристики. В редица страни от света тероризмът даже не е криминализиран. Понякога „политически коректното“ мислене го героизира и му издига паметници. Дори се твърди, че един и същи човек за група хора може да изглежда като терорист, а за други – като борец за национално освобождение. Това не е вярно.

Тероризмът всъщност е най-кървавото престъпление срещу човечеството, срещу националната и индивидуалната сигурност; престъпление с най-висока степен на обществена опасност, защото, прикриван зад легитимиращи политически и религиозни доктрини, той оправдава унищожаването на цивилни лица и съоръжения, предварително определени като терористични цели.

Моята професионална и човешка молба е да подходите към всеки случай на терористично предизвикателство, върху чиито форми на проявление по-нататък ще разсъждаваме, като към действителна, а мнима или въображаема опасност. И за още нещо моля – забравете израза „това няма да се случи на нас“!

Приех да беседвам професионално с вас по проблемите на тероризма, за да ви кажа ясно и определено: ние не сме извън обсега на тази ужасяваща форма на насилие. Вие не се намирате в абсолютна безопасност. Ако днес не сме, утре можем да бъдем действителен обект на посегателство поради нечие изродено политическо или религиозно мислене и светоусещане, поради човеконенавистна религиозна фетва, поради нечия личностна девиация или абсурдна свръх идея за себедоказване.

Моите впечатления са, че в последните месеци, когато се говори за престъпления в училищата, училищната общност се държи така, като че ли е намерила панацея в лицето на твърдението: „Монтирали сме камери за видеонаблюдение“! В това отношение аз съм абсолютно категоричен: сами по себе си камерите от видеонаблюдението не са възпиращ фактор дори за дребните крадци, а камо ли за терористи и похитители. Видеонаблюдението има смисъл, когато някой го експлоатира, тоест, когато някой навреме види, фиксира и се опита да спре извършваното престъпление. Камерата не може да замени човешкия фактор, който с адекватни действия, своевременно ще извърши нужното за недопускане на трагични резултати.

Следователно ние трябва да изградим стройна система от всеобхватни мерки, които да излязат от твърде тясната рамка на видеотехниката, която просто регистрира някакво действие, което е против правилата или против законите – и то тогава, когато всичко е приключило безвъзвратно.

Веднага трябва да кажа, че неолибералната идеология тук ни поставя пред една, според мен, фалшива дилема: свобода или сигурност и ни внушава едно преднамерено наивно заключение, а именно, че истински интелигентните хора предпочитат свободата пред сигурността.

Уверявам ви, че тази идея никак няма да ни помогне да се държим адекватно пред лицето на терористичната заплаха. Свободата, в това число и в училищата, където се

обучаваме и възпитаваме, не е възможна в условията на несигурност и страх, че можем да се превърнем в поредната случайна жертва. Несигурността е отнетата свобода – да живееш, да учиш, да се трудиш при условия, които постепенно изграждат у човека социален абсентизъм – отказ или редуция на възможности за социална дейност, отсъствие на социална чувствителност, демотивация за реализация на личността, отказ от защита на личностни и обществени ценности.

Целта на терористите е именно такава. Затова моето разбиране е, че днес от нас се изисква да не бъдем потребители на свободата. Тя има нужда от защита. Защита от варварската идеология на тероризма. Тя има нужда от защитници – от всички нас.

Училищата и децата са чести мишени на терористични нападения. Не случайно терористите посягат на най-милото ни, на най-значимото за всеки човек. На децата ни. На ценностите ни, които са същността на нашия начин на живот. За да ни деморализират, да ни накарат да повярваме, че сме незащитни и уязвими, за да ни заставят да мислим, че те са всесилни.

Но те не са всесилни. Не и ако предприемаме правилните мерки в рамките на задълженията ни за превенция на антитерористичните заплахи. А тъкмо в момента те са особено значими. Нивата на терористична заплаха в много страни на Европа са повишени. По улиците на Париж вървят не художници и поети, а тежко въоръжени войници. Защото тероризмът ни е обявил война, която не трябва да му позволяваме да печели.

Моите впечатления са, че в системата на МОИ няма унифициран правилник за пропускателния режим или за действия при екстремални ситуации, каквито са и терористичните заплахи. Като че ли всеки директор се справя индивидуално, като пише правилници или заповеди в тази насока. Докато тази ситуация се промени, нека видим как мога да ви бъда полезен с някои професионални препоръки за противодействия при мними или реални терористични заплахи.

Най-често се срещат така наречените „анонимни заплахи“ по телефона, които професионалистите наричаме „злонамерени анонимни телефонни обаждания“/ЗАТО/. Тук трябва да подчертаем, че **обектите на телефонните терористи** са преди всичко обществени сгради – общински, съдебни, училищни, офиси, питейни заведения, летища. Обикновено се обаждат за заложено взривно устройство в сградата. За степента на съотношението между сериозното и несериозното може да се съди по възрастта на изпълнителите на обаждането. Защото не е тайна колко много тийнейджъри и непълнолетни ученици използват силата на страха за постигане на някакви нищожни цели или пък да се самогероизират. Затова е важно да се научим да слушаме внимателно не само какво ни се казва, но и евентуално да можем да определим характеристиките на извършителя. Това ще помогне за откриването му и за предотвратяване на други случаи на анонимен телефонен терор.

Искам да подчертая, че анонимните терористични заплахи или закани имат някои особени характеристики. Те съдържат силно фрустриращи елементи, произтичащи от анонимността, от неизвестността, от валидността или от невалидността на заплахата т. е. от тоталната неизвестност, очакването за непредсказуемо случване на нещо непредвидимо във времето и пространството.

Очакването на непредсказуемото зло често извеждат цели социални системи от равновесие. Например, опитайте да се сравните заплахата от конкретно и познано от вас лице със анонимната заплахата. При втория случай вие ще установите, че доизграждате образа на неизвестното лице, склонни сте да считате, че той принадлежи на някаква могъща и зловеща организация и до такава степен хиперболизирате неговите възможности и качества, че можете да попаднете в капана на масовия абсентизъм. Когато хората са в стресова ситуация т. е. живеят в ситуация на масов социален абсентизъм, спират да вярват на държавните институции и в техните възможности да осигурят обществено спокойствие и свобода на движение и пребиваване.

Не напразно в ерата на интернет и масовите телекомуникации говорим за телефонния тероризъм, защото ако излезем от детските игри със страха, ако отидем в сферата на сериозното по схемата „поръчител-посредник-изпълнител“, тогава ситуацията придобива други измерения.

Професионалните изпълнители на телефонния тероризъм събират пълна информация за обекта, на който ще се въздейства – телефон, навици, семейство, адреси, клас и пр. Тези хора говорят не повече от 30 секунди и е добре, ако сте в състояние да удължите времетраенето за да придобиете повече, макар и косвена информация за изпълнителя на поръчката „злоумишлено телефонно обаждане“. Като правило обажданията се извършват от улични телефонни автомати, затова не затваряйте телефонната линия. От значение е да схванете странични шумове, гласове, звуци и пр. Имайте предвид, че при същинския телефонен тероризъм изпълнителят демонстрира познаване на подробности от работното или лично ежедневие – на класа, на учителя, на семейството. И тук отново подчертавам: особен акцент са децата – кога стават, как ходят на училище, къде спортуват, къде сте били на почивка през уикенда.

Какво да направят директорите и длъжностните лица при получаване на злоумишлено телефонно обаждане /ЗАТО/?

Ако получите сигнал, че в сградата на училището има взривно устройство:

- запазете спокойствие;
- не влизайте в пререкание с обаждания се;
- не го обиждайте;
- не го заплашвайте;
- не му говорете от позиция на силата.

Всичко това са само думи, а вашите думи и послания в тази форма нямат никакво значение, защото увеличавайки се да правите това, вие му помагате – той се убеждава, че неговото злоумишлено обаждане е изиграло ролята си и вие сте се хванали в неговия капан. И най-важното – вие губите ценно време без да постигнете нищо, а трябва да се действа.

Вашите действия трябва да бъдат следните:

- Приемете заплахата;
- уведомете за това МВР на телефон 112;

- Кажете на учителите за получената заплаха, но не всявайте паника и организирайте децата и персонала да напуснат сградата без излишен хаос и безредице.

Искам да подчертая, че при паника и хаос хората са склонни да се втурват, при което някое дете или деца могат да паднат и да бъдат прегазени.

Много важно след като чуете анонимно обажданият се и предупредите компетентните органи, да направите следното:

- Постарайте да разберете и определите дали гласът, извършил злоумишленото обаждане по телефона е мъжки, женски или детски;
- Припомнете си как звучи гласът – има ли диалектни особености или дефекти на говора;
- Има ли странични шумове – клаксони, сирени, гласове на разговарящи хора, птички, работещ телевизор, радио и др.;
- Успокойте се възможно най-бързо и запишете веднага подробности от проведения разговор, които бихте могли да забравите;
- Ако анонимно обажданият е казал нещо в тази посока напр. кога ще избухне бомбата, какви са условията на терориста или защо го прави, какво може да го накара да не я взривява или въобще има ли някакви условия, според онова, което сте чули, опитайте да анализирате дали терористът познава мястото на поставяне на бомбата.

Какво трябва да направи МВР при сигнал за бомба:

- Няколко минути след получаване на заплаха за поставен взривно устройство, трябва да пристигне патрулна кола от РУ „Полиция“ на МВР, която извършва щателна проверка на случая;
- Ако има взривоопасна находка, се извикват специалисти от ДОТИ – МВР, които са обучени и имат законови пълномощия за обезвреждане на взривни устройства;
- Преди да се пристъпи към обезвреждане на взривното устройство, трябва да се евакуиран намиращите се в сградата и да се обезпечи безопасен периметър извън нея;
- Ако не се открие бомба, полицаите от МВР запечатват обекта за срок от 24 часа.

Други форми и начини за отправяне на анонимни закани за терористични нападения според начина на изразяване и носителя

ВЕРБАЛНИ, ВИДЕО АУДИО ЗАПИСИ – ПОДГОТВЕНИ ПРЕДВАРИТЕЛНО И СЛЕД ТОВА ИЗПРАТЕНИ ДО СЪОТВЕТНИЯ АДРЕСАТ

- ✓ написани на ръка, с молив или химикалка текстове със закани и „терористични послания“;
- ✓ листове със залепени на тях изрезки от букви от списания или вестници, с които се отправя посланието – закана за терористично действие;

- ✓ лични рисунки или приспособени изрезки от публикации в списания, вестници или снимки;
- ✓ видеозаписи;
- ✓ аудиозаписи;
- ✓ CD или DVD.

При получаване на анонимни закани за терор, при които са използвани горните способности направете следното :

- ✚ след като сте се запознали с текста или същността на посланието, не изхвърляйте плика или текста със заканите за терористично посегателство;
- ✚ съхранете ги в техния автентичен вид и ограничете до минимум вероятността върху тях да попаднат или да се повредят от вода, дъжд, мастило, течности, химикали;
- ✚ не ги предоставяйте на други лица, освен на служителите от специалната служба – ДОТИ;
- ✚ ограничете де минимум лицата, които ги докосват;
- ✚ след като сте прочели текста, чули сте аудио записа или сте видели видеозаписа със закани за терор не ги пускайте отново за да не ги повредите, пък и не е необходимо да организирате видеотека, а незабавно уведомете полицейските органи на тел.112.

Правила на поведение при похищение от въоръжени лица

- ❖ изпълнявайте разпорежданията на похитителите;
- ❖ не влизайте в словесен спор с похитителите;
- ❖ не се заканвайте, не ги предизвиквайте и не ги обиждайте;
- ❖ не ги гледайте в очите, не се взирайте в тях сякаш искате да ги запомните, а ако са с маски да ги гледате така, че да допуснат, че сте ги разпознали по гласа или по очите;
- ❖ стремете се да не предизвиквате агресивно поведение на нападателите или похитителите;
- ❖ не провеждайте преговори или психологически беседи дори ако сте професионален психолог или педагог, защото за похитителите вие сте само необходимата им жертва, която трябва да бъде използвана като средство за постигане на целите;
- ❖ имайте предвид, че вашите „психологически импровизации“ могат да обезсмислят работата на специалните служби и професионалните психолози, работещи за разрешаване на кризата;
- ❖ не нападайте похитителите, дори да сте в отлична спортна и физическа кондиция, тъй като можете да предизвикате нежелани човешки жертви и да провалите замисъла и реализацията на планираната и провеждаща се антитерористична операция;

- ❖ по-приемливо поведение е да създавате впечатление у похитителите, че сте склонен да сътрудничите, с което затвърждавате оценката им, че не сте потенциална или действителна заплаха за тях;
- ❖ имайте предвид, че похитителите също като вас се намират в екстремална ситуация, и ако терористът – похитител ви възприема като действителна или потенциална заплаха, освен, че ще концентрирате върху себе си неговата агресия, голяма е вероятността вие да се превърнете в първата жертва, която той е решил да нарани или убие за да покаже на държавните институции и обществото, че демонстрира решителност или непоколебимост, за да ги подтикне да изпълнят исканията, заради които е взел заложници.

Трябва да подчертаем, че всеки случай, всяка отделна ситуация свързана със заложническа криза е строго специфична и уникална, поради което няма общовалидна формула за прилагане и решаване.

Последните терористични актове в Европа показват, че терористите са набелязали обектите за нападение предварително и избиват жертвите си без да са влезли в контакт с тях, като по този начин създават масова психоза и социален абсентизъм.

Начин на действие при намиране на пакети с неясно съдържание

Моля да се има предвид, че самоделните взривни устройства /СВУ/ винаги са камуфлирани, т. е. замаскирани и укрити – в чанти, куфари, багажи, пакети, колетни пратки и др. или се поставят в коли, автобуси, кофи за боклук и пр. Принципната схема на едно самоделно взривно устройство се състои от капсулдетонатор и основния пакет с взривно вещество. Взривяването може да се осъществи по огнепроводен шнур, по електрическа верига със жици, електронно безжично взривяване от разстояние чрез подаване на електронен импулс, чрез часовников механизъм или живачен капсулдетонатор, който се възпламенява при преместване, навеждане или поклащане на пакета, в който е взривното устройство. При откриване на такива устройства:

- не ги премествайте;
- не правете опити да ги разглобявате, наклонявате или подхвърляте, защото с някои от тези действия можете да предизвикате началната първична детонация.

От представената схематична презентация се налага следният необходим извод: при съвременната криминогенна обстановка и нива на терористична заплаха е необходимо прилагането на комплекс от мерки, които включват: квалифицирана физическа охрана, технически средства и въвеждане на строг, но осигуряващ ред и спокойствие в сградите на училищата режим. И преди всичко, сериозно и отговорно отношение към мерките за сигурност тъй като, както стана ясно, никой от нас не е застрахован срещу терористичната заплаха.